



Bakalářská práce

Konjunktiv vs. Indikativ ve vedlejších větách
Subjunctive vs. indicative in subordinate clauses

Klára Jungwirthová

Praha 2012

Mgr. Jiří Špaček

Své poděkování bych chtěla v první řadě adresovat panu Mgr. Jiřímu Špačkovi za užitečné rady a pomoc při psaní této bakalářské práce.

Dále pak i ostatním členům profesorskému sboru katedry Italianistiky za jejich vstřícný přístup po celou dobu studia.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své mamince, která mě v průběhu psaní této bakalářské práce a v průběhu celého studia podporovala.

Prohlášení autorky

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9. května 2012

Klára Jungwirthová

Konjunktiv, indikativ, vedlejší věty,

Úkolem této bakalářské práce je v úvodu podat stručný přehled užití konjunktivu ve vedlejších větách. Klasifikaci dělit na případy, kdy: a) konjunktiv je povinný, b) konjunktiv je vůči indikativu stylistickou volbou, c) konjunktiv a indikativ odlišují význam.

V hlavní části se soustředit zejména na ty formy (po některých neosobních výrazech, slovesech, spojkách, v souslednosti časové, v nepřímých otázkách aj.), kde lze pozorovat kolísání úzu. V exemplifikaci se opřít hlavně o korpusy psané italštiny on-line.

Dílčí zjištění doprovodit analytickým komentářem.

Závěrem výsledky utřídít a zhodnotit.

The aim of this thesis is to give a brief summary of the usage of subjunctive in subordinated clauses, to divide the classification into cases when: a) the subjunctive is obligatory, b) the subjunctive is a stylistic choice, c) subjunctive and indicative change the meaning of the statement. In the main part the thesis should be concentrated on those forms (after impersonal expressions, verbs, conjunctions, in the sequence of tenses, in the indirect questions), where we can observe that the usage is changing. The exemplification should be grounded mainly in the on-line corpus of written Italian. The partial finding out should be accompanied by an analytic comment.

At the end of the thesis the results should be organized and evaluated.

Osnova

1. Úvod.....	7
2. Modus a modalita.....	8
3. Je konjunktiv v krizi?	9
4. Konjunktiv vs. indikativ.....	10
5. Historie konjunktivu.....	11
6. Dělení konjunktivu.....	12
6.1 konjunktiv přítomný.....	12
6.2 konjunktiv minulý.....	12
6.3 konjunktiv imperfekta.....	13
6.4 předminulý.....	14
7. Užití konjunktivu.....	15
7.1 Užití konjunktivu je povinné.....	15
7.1.1 Congiuntivo volitivo.....	15
7.1.1.1 po některých tranzitivních slovesech.....	15
7.1.1.2 po slovesech a podstatných jménech vyjadřujících obavu či strach.....	17
7.1.1.3 po přídavných jménech vyjadřujících obavy	17
7.1.1.4 po přídavných jménech ve větě podmětne.....	18
7.1.1.5 po slovesech tvořících neosobní vazby.....	19
7.1.1.6 v přívlastkových vedlejších větách.....	19
7.1.2 Congiuntivo dubitativo (epistemico).....	20
7.1.2.1 v dokonavých větách, po slovesech.....	20
7.1.2.1.1 dubitare, non c'è dubbio.....	20
7.1.2.1.2 negare, smentire.....	21
7.1.2.1.3 accadere, avvenire, capitare, succedere.....	21
7.1.2.2 po přídavných jménech	21
7.1.2.2.1 (im)possibile, (im)probabile, escluso.....	21
7.1.2.2.2 po přídavných jménech vyjadřujících jistotu...23	
7.1.2.3 po podstatných jménech.....	25
7.1.2.4 po zájmenech, příslovcích a přídavných jménech končících na <i>-unque</i> a po přídavném jménu <i>qualsiasi</i>	27
7.1.2.5 po superlativu relativním.....	28
7.1.3 Congiuntivo tematico, o fattivo, di valutazione.....	28
7.1.3.1 po slovesech.....	29
7.1.3.2 po přídavných jménech a příslovcích hodnotících skutečnost..29	
7.1.3.3 po přídavných jménech vyjadřujících duševní stav.....	30
7.1.3.4 po podstatných jménech.....	31
7.1.4 v podmínkových větách.....	33
7.1.4.1 ve větě s podmínkou možnou.....	33
7.1.4.2 ve větě s podmínkou ireálnou.....	34
7.2 Užití konjunktivu je stylistickou volbou.....	34
7.2.1 Po slovesech.....	34
7.2.1.1 Dire.....	34

7.2.1.2 Sapere.....	37
7.2.1.3 Parere, sembrare.....	39
7.2.2 Po některých podstatných jménech.....	39
7.3 Užití konjunktivu odlišuje význam.....	41
7.3.1 po určitých slovesech	41
7.3.1.1 ammettere.....	42
7.3.1.2 credere.....	43
7.3.1.3 pensare.....	43
7.3.1.4 consierare.....	45
7.3.1.5 calcolare.....	45
7.3.1.6 capire, comprendere.....	46
7.3.1.7 badare.....	47
7.3.2 po přídavném jménu attento.....	48
7.4 po podřadících spojkách a spojkových výrazech.....	48
7.4.1 che.....	48
7.4.2 perché, affinché, acciocché.....	49
7.4.3 purché, a condizione che, a patto che.....	51
7.4.4 finché.....	51
7.4.5 sicché, così che, in modo che, in maniera che	52
7.4.6 Ancorché, benché, sebbene, comeché, quantunque, malgrado (che), nonostante (che)	53
8. Závěr.....	54
9. Riassunto.....	55
10. Abstract.....	57
11. Resumé.....	58
12. Bibliografie a internetové zdroje.....	59

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat slovesným způsobem konjunktivem ve vedlejších větách v opozici k indikativu.

Konjunktiv je jedním z nejobtížnějších oddílů italské gramatiky a jeho správné užití nedělá problémy jen nám, cizincům a studentům italštiny, ale občas i samotným rodilým mluvčím¹.

V úvodu podám výčet ostatních slovesných modů používaných v italštině a vysvětlím rozdíl mezi modem a modalitou.

Poté stručně vysvětlím rozdíl mezi slovesnými způsoby, které jsou tématem této bakalářské práce, tedy mezi konjunktivem a indikativem.

Nastíním také problémy s užíváním konjunktivu v současné italštině a zmíním se i o historii jeho vzniku.

A konečně od úvodu do tematiky se přesunu k příkladům, u nichž se konjunktiv používá povinně, kdy je možné jej nahradit indikativem bez toho, že by se změnil význam výpovědi a kdy se po nahrazení indikativem význam výpovědi změní.

Ve své práci se budu opírat především o dvě italské gramatiky, o *Grande grammatica di consultazione* Lorenza Renziho a o *La lingua italiana: storia, varietà dell'uso, grammatica* Giulia a Laury Lepschy.

Ve své bakalářské práci se pak pokusím srovnat poznatky uvedené v těchto gramatikách s poznatky získanými studiem korpusů italského jazyka La Repubblica a CODIS/CORIS.

¹ Viz 3.kapitola „Je konjunktiv v krizi?“.

2. Modus a modalita

Modalita je sémantická kategorie vyjadřující vztah mluvčího k obsahu promluvy (nazývá se modalita **subjektivní** nebo též **postojová**) nebo vztah obsahu promluvy k realitě a její situaci (jedná se o modalitu **objektivní** či **jistotní**).

Z hlediska modální logiky dělíme modalitu na **alethickou, deontickou a epistemickou**.

Alethická modalita je ve větě, pokud mluvčí vyvozuje závěr z okolností.

*Deve essere a casa.*² – není zde, v tomto čase obvykle bývá doma – z toho usuzuji, že je doma.

Deontickou modalitou označujeme modalitu ve větě, pokud z ní vyplývá nějaký příkaz, závazek nebo zákaz.

Deve essere a casa. – je to jeho povinnost

Epistemická modalita je ve větě přítomna, pokud věta obsahuje známou informaci či pevnou domněnku. Obsah věty je logický. Mluvčí ho považuje za jistý, pravděpodobný či možný.

Deve essere a casa. – jsem si tím jistý

Slovesný způsob neboli **modus**, italsky *modo del verbo*, patří mezi gramatické kategorie slovesa, tak jako například osoba, číslo, čas, rod a vid.

Je součástí slovesné modality a vyjadřuje děj reálný, podmíněně závislý nebo vůlí někoho přikazovaný.

Italština má 7 slovesných způsobů. Čtyři určité (*modi finiti*) a tři neurčité (*modi indefiniti*).

- **způsoby určité (*modi finiti*)**
 - indikativ (*indicativo*)
 - konjunktiv (*congiuntivo*)
 - kondicionál (*condizionale*)
 - imperativ (*imperativo*)

² *Deve essere a casa* znamená „musí být doma“.

- **způsoby neurčité (modi indefiniti)**

- infinitiv (infinito)
- participium (participio)
- gerundium (gerundio)

Zatímco u způsobů určitých rozlišujeme osobu, číslo a čas, způsoby neurčité tyto gramatické kategorie nevyjadřují (s výjimkou participia, u kterého můžeme určit číslo).

3. Je konjunktiv v krizi?

I přestože se v poslední době mluví o „krizi konjunktivu“³, jeho používání je stále živé. Tento slovesný způsob je ukazatelem kultivovaného estetického projevu, psaného i mluveného. V hovorové italštině je v některých případech jeho nahrazení indikativem přípustné⁴, v psaném formálním jazyce však nikoliv.

Aktivní používání konjunktivu je však nejen „estetické“, ale v některých případech i nezbytné, a to i v hovorové italštině. Volba, zda konjunktiv použít, či nepoužít, může zásadně ovlivnit význam výpovědi a to, zda nám protější strana správně porozumí⁵.

V roce 2000 se v italském Forlì konal po dva dny kongres zcela věnovaný tomuto slovesnému způsobu. Jednalo se zde mimo jiné i o návrhu Ministerstva financí na snížení počtu konjunktivů v majetkovém přiznání Italů z důvodu údajné „nesrozumitelnosti a nečitelnosti“ tohoto dokumentu.

Ne vždy je použití konjunktivu snadné a jeho „nepoužití“ či nesprávné použití se tedy stalo mnohokrát námětem k různým slovním hříčkám, které jsme mohli slyšet z úst slavných italských komiků.

³ ALTIERI BIAGI, Maria Luisa; *La grammatica del testo: Grammatica italiana e testi per le scuole medie superiori*, Mursia, Milano 1994, str. 769 *Elogio del congiuntivo*.

Maria Luisa Altieri Biagi tento „úpadek“ konjunktivu přičítá faktu, že je to „*un modo ,costoso‘; bisogna ricordarsene le forme, sapere quando e come si usano: fare un po' di ginnastica mentale*“;

Della Valle Valeria, Patota Giuseppe; *Viva il congiuntivo!*, Sperling & Kupfer, Milano 2009 – *Elogi (e necrologi)*

⁴ RENZI, Lorenzo; *Grande grammatica italiana di consultazione*, Vol.3., *Tipi di frasi, deissi, formazione delle parole*, Mulino, Bologna 1995

⁵ Viz kapitola 7.3 *Užití konjunktivu odlišuje význam*.

Snad nejznámější z nich je král italských komedií Totò. Památné jsou výroky jako „*Ma mi faccino il piacere*⁶“ nebo „*Mi facci scendere*⁷“. Nesprávně užitě konjunktivy se objevily i v sérii filmů o účetním Fantozzi v roli Paola Villaggia („*Ragioniere, venghi*“) nebo ve filmech Checca Zaloneho. Prostý a nevzdělaný Checco ve filmu *Cado dalle nubi* pošle vysokoškolské studentce Marice, do které je zamilovaný, kytky se vzkazem: „*Chissà come avrebbe stato se non ti avrei conosciuto*⁸“.

Tyto výroky jistě vyvolaly úsměv na rtech nejednoho italského diváka. Nikdo se však asi nesmál, když něco takového vyslovil Francesco d'Onofrio, který byl v té době ministrem školství. Osudnou se mu stala věta *Vorrei che ne parliamo*⁹. Ministr na mnohé výtky, které tento „incident“ následovaly, odpověděl doslovně: „*Non ho sbagliato nessun congiuntivo. Non è colpa mia se la prima persona plurale tanto dell'indicativo che del congiuntivo presente sono uguali: parliamo*¹⁰“.

Chyba nebyla v konjunktivu samotném, ale v čase, který měl být použit. Správně by totiž bylo *vorrei che ne parlassimo*.

4. Konjunktiv vs. Indikativ

Konjunktiv a indikativ jsou dva ze sedmi slovesných způsobů, které italština má.

Indikativ je slovesný způsob, který vyjadřuje skutečnost, jistotu, objektivitu.

Ne vale la pena, ne sono sicura.

Konjunktiv je způsob, který nám umožňuje vyjádřit své názory, přání, obavy, nejistoty či pochybnosti, možnost či nemožnost.

Vyjadřuje to, co je subjektivní.

⁶ Totò cerca casa (1949), režie Steno a Mario Monicelli

⁷ Signori si nasce (1960), režie Mario Mattoli

⁸ Cado dalle nubi (2009), režie Gennaro Nunziante

⁹ Tuto větu ministr vyslovil 23.září 1994 v rozhovoru s Tg2.

¹⁰ Nechyboval jsem v užití žádného konjunktivu. Nemohu za to, že tvary první osoby plurálu indikativu a konjunktivu přítomného jsou stejné: *parliamo*.

Penso che ne valga la pena ma non ne sono sicura.

Konjunktiv se používá jak v hlavních, tak ve vedlejších větách, kde je jeho použití častější.

5. Historie konjunktivu

V archaické latině byl předchůdce dnešního konjunktivu, subjunktiv, používán jen v hlavních větách. S konjunktivem, jak ho známe dnes, měl však mnohé společné. I on totiž vyjadřoval subjektivitu. Používal se ve větách vyjadřujících přání, pohybnost, zákaz či pobídku (*Amemus patriam!* = *Amiamo la patria!*¹¹).

Vzhledem k tomu, že se ale latinský subjunktiv velmi podobal tehdejšímu futuru (především v první osobě, kde byl od futura neodlišitelný), začali ho latinští mluvčí doplňovat o další sloveso v indikativu a obě slovesa spojovali spojkou *ut* (= *che*). Z *eat (vada)* se tak stalo *Postulo ut eat (Chiedo che vada)*.¹²¹³

Subjunktiv se tedy stal ze způsobu používaného výhradně v hlavních větách způsobem typickým pro věty vedlejší.

Poprvé byl termín „*congiuntivo*“ použit v roce 1549 italským vzdělavcem Rinaldem Corsem v jeho gramatice *Fondamenti del parlar toscano*.

Termíny *subiunctivo* a *soggiuntivo* se však v italských gramatikách používaly až do 19. století k obecnému označení způsobu používaného ve vedlejších větách.

Teprve gramatiky z 19. století přestávají pohlížet na konjunktiv ze syntaktického hlediska a začínají upřednostňovat pohled sémantický.

¹¹ Překládáme jako „Milujme (svou) vlast!“.

¹² *Vada* – ať odejde, *chiedo che vada* – žádám, aby odešel.

¹³ Della Valle Valeria, Patota Giuseppe; *Viva il congiuntivo!*, Sperling & Kupfer, Milano 2009

6. Dělení konjunktivu¹⁴

6.1 Konjunktiv přítomný (il congiuntivo presente)

Konjunktiv přítomný se tvoří od 1. osoby singuláru oznamovacího způsobu přítomného času odtržením –o a připojením konjunktivních koncovek.

Tabulka č. 1

	- are (parl-are)	-ere (scriv-ere)	-ire (part-ire)	-ire (cap-ire)
che io	parl-i	scriv-a	part-a	capisc-a
che tu	parl-i	scriv-a	part-a	capisc-a
che lui, lei	parl-i	scriv-a	part-a	capisc-a
che noi	parl-iamo	scriv-iamo	part-iamo	cap-iamo
che voi	parl-iate	scriv-iate	part-iate	cap-ite
che loro	parl-ino	scriv-ano	part-ano	capisc-ano

- např. Mi auguro che lui stia bene.

6.2 Konjunktiv minulý (il congiuntivo passato)

Konjunktiv minulý se tvoří z konjunktivu přítomného příslušného pomocného slovesa a z přičestí minulého slovesa významového.

Tabulka č. 2

	- are (parl-are)	-ere (scriv-ere)	-ire (part-ire)	-ire (cap-ire)
che io	abbia parlato	abbia scritto	sia partito, -a	abbia capito
che tu	abbia parlato	abbia scritto	sia partito, -a	abbia capito
che lui che lei	abbia parlato	abbia scritto	sia partito sia partita	abbia capito
che noi	abbiamo parlato	abbiamo scritto	siamo partiti, -e	abbiamo capito
che voi	abbiate parlato	abbiate scritto	siate partiti, -e	abbiate capito
che loro	abbiano parlato	abbiano scritto	siano partiti, -e	abbiano capito

¹⁴ Hamplová Sylva, Mluvnice Italského jazyka, Leda, Praha 2004

Užívá se především ve vedlejších větách.

- např. Mi auguro che lui sia stato bene

Ve větách nezávislých se používá zpravidla k vyjádření pochybnosti o ději minulém.

Che se ne sia già andato? (Že by už odešel?)

(Hamlová, gramatika)

6.3 Konjunktiv imperfekta (il congiuntivo imperfetto)

Konjunktiv imperfekta se tvoří od infinitivu odtržením infinitivních koncovek a připojením koncovek, v nichž se ve všech osobách objevuje charakteristická samohláska pro danou třídu.

Tabulka č. 3

	- are (parl-are)	-ere (scriv-ere)	-ire (part-ire)	-ire (cap-ire)
che io	parl- assi	scriv- essi	part- a	capisc- a
che tu	parl- assi	scriv- essi	part- a	capisc- a
che lui, lei	parl- assi	scriv- essi	part- a	capisc- a
che noi	parl- assimo	scriv- essimo	part- iamo	cap- iamo
che voi	parl- aste	scriv- este	part- iate	cap- ite
che loro	parl- assino	scriv- essino	part- ano	capisc- ano

Konjunktiv imperfekta se používá jak ve vedlejších větách (např. Mi auguravo che lui stesse bene.), tak v hlavních větách, a to k vyjádření:

- a) přání, jehož realizace je nejistá, málo pravděpodobná. Věta bývá zpravidla uvozena výrazy jako magari, che, se solo.
např. (Magari) Avessi ragione. Kéž bys měl pravdu.
- b) pochybnosti v minulosti
např. Che avesse tanti nemici? Že by měl tolik nepřátel?

6.4 Konjunktiv předminulý (il congiuntivo trapassato)

Konjunktiv předminulý se tvoří z konjunktivu imperfekta příslušného slovesa pomocného a příčestí slovesa významového.

Tabulka č. 4

	- are (parl-are)	-ere (scriv-ere)	-ire (part-ire)	-ire (cap-ire)
che io	avessi parlato	avessi scritto	fossi partito, -a	avessi capito
che tu	avessi parlato	avessi scritto	fossi partito, -a	avessi capito
che lui, lei	avesse parlato	avesse scritto	fosse partito, -a	avesse capito
che noi	avessimo parlato	avessimo scritto	fossimo partiti, -e	avessimo capito
che voi	aveste parlato	aveste scritto	foste partiti, -e	aveste capito
che loro	avessero parlato	avessero scritto	fossero partiti, -e	avessero capito

Používá se ve vedlejších větách (např. Mi auguravo che lui fosse stato bene.) a ve větách nezávislých k vyjádření:

- a) neuskutečnitelných přání. Věty mohou být, stejně jako u konjunktivu imperfekta, uvozeny výrazy typu magari, che, se solo Magari l'avessi saputo prima!
Kéž bych to byla věděla dřív!
- b) pochybnosti v minulosti
Che avessero perso il treno? Že by byli zmeškali vlak?

7. Užití konjunktivu

7.1 Užití konjunktivu je povinné

7.1.1 Konjunktiv volitivní (congiuntivo volitivo)

Tento druh konjunktivu se používá ve větách vyjadřujících vůli či nevoli, přání, rozkaz či zákaz, záměr, požadavek atd.

Vůlí podmětu, která je vyjádřena v hlavní větě, je, aby se stav popsáný ve vedlejší větě buďto uskutečnil, nebo neuskutečnil (*spero che venga*¹⁵).

Patří sem rovněž věty, kde přísudkem věty hlavní je sloveso neosobní (*occorre, bisogna, è necessario atd.*).

Tento druh konjunktivu se používá:

7.1.1.1 po některých tranzitivních slovesech

Jedná se o slovesa: *accettare, acconsentire, accontentarsi, aspettare, attendere, augurare, chiedere, desiderare, disapprovare, escludere, esigere, evitare, fare, impedire, insistere, lasciare, ordinare, ottenere, permettere, preferire, pregare, preoccuparsi, proibire, proporre, raccomandare, scrivere, sopportare, sperare, suggerire, volere*

Ve všech případech je konjunktiv ve vedlejší větě povinný. V korpusech jsem nenašla žádné výjimky, proto zde uvádím jen některé příklady:

*Lei **acconsente che si facciano** abbonamenti mensili.*

Souhlasí s tím, aby se dělaly měsíční předplatné.

*Il resto del mondo **non si accontenta che sia tornata** al suo posto.*

Zbytek světa se nespokojí s tím, aby se vrátila na své místo.

*Aspetta **che passi** il temporale ma intanto piove forte.*

¹⁵ Doufám, že přijde.

Čeká, až ustane bouřka, ale zatím silně prší.

Mi auguro che ciò non accada.

Přeju si, aby se to nestalo.

Io chiedo che sia fatta giustizia in brevissimo tempo e che possa risultare la mia innocenza.

Žádám, aby byla v krátkém čase vykonána spravedlnost, a aby vyšla najevo moje nevina.

Desidera che la situazione vada a buon fine.

Přeje si, aby situace dobře dopadla.

Escludo che possa votare a favore.

Vylučuji, že by mohl volit v jejich prospěch.

Lascio che le cose accadano.

Nechám věci, aby se staly.

Permette che gli altri lo facciano.

Dovolí, aby to ostatní dělali.

Non sopporto che mi facciano sempre ricordare il delitto che ho commesso.

Nesnáším, když mi neustále připomínají zločin, který jsem spáchal.

Jediná výjimka mezi těmito slovesy je sloveso **fare**, které se používá s konjunktivem, pouze pokud je v imperativu

Fa' che venga anche lui. – *Zaříd', aby přišel i on.*

nebo pokud je ve tvaru *fare sì che*.

Fa' sì che venga. – *Zaříd', aby přišel.*

7.1.1.2 po slovesech a podstatných jménech vyjadřujících obavu či strach

Do této skupiny patří například sloveso *temere* a jmenný přísudek *avere paura*.

Lorenzo Renzi uvádí, že mohou vyjadřovat jak pochyby, a to pokud subjekt věří, že obsah věty je realizovatelný, tak vůli, a to pokud se subjekt jejich realizace obává.

Tento jev lze pozorovat například na větě “*Temo che venga*” (Obávám se, že přijde), která může být interpretována jako “*Credo che venga*” (Věřím, že přijde) a vyjadřovat pochyby, nebo *Non voglio che venga* (Nechci, aby přišel) a vyjadřovat vůli subjektu.

V obou případech ale následuje konjunktiv.

Ho paura che si crei oggi una nuova disugaglianza tra le donne .

Obávám se, že v dnešní době vzniká nová nerovnost mezi ženami.

Vorrei essere ottimista ma temo che la guerra fredda non sia mai finita.

Chtěl bych být optimista, ale obávám se, že studená válka nikdy neskončila.

Konjunktiv používá i po podstatných jménech **paura, ansia, timore, spavento**.

In montagna, ovunque, si attende con ansia che cada la neve.

Všude v horách je se strachem očekáváno další sněžení.

7.1.1.3 po přídavných jménech vyjadřujících obavy

Konjunktiv se obvykle užívá i v dokonavých vedlejších větách po některých přídavných jménech vyjadřujících obavy.

Jsou to adjektiva *ansioso, impaziente, pauroso, timoroso*.

Tato přídavná jména se pojí vždy s konjunktivem.

Non era ansioso che iniziasse quella giornata.

Neobával se toho, až začne ten den.

Era impaziente che tornasse lo zio.

Nemohl se dočkat, až se vrátí strýc.

Timorosi che la guardia potesse vederli non si muovevano più.

Nehýbali se ze strachu, že by je hlídka mohla vidět.

7.1.1.4 po přídavných jménech ve větě podmětné

Do této skupiny patří přídavná jména *desiderabile, essenziale, importante, indispensabile, inutile, necessario, preferibile, opportuno*.

Po těchto adjektivech, která vyjadřují, že obsah vedlejší věty je žádoucí, důležitý, nezbytný, nepostradatelný, zbytečný či vhodnější následuje vždy konjunktiv, pokud tvoří se slovesem jmenný přísudek.

Per questo è desiderabile che la scuola pubblica sia in buona salute.

Proto je žádoucí, aby veřejná škola prospívala.

Il presidente ritiene opportuno che De Mita non ci sia.

Prezident považuje za vhodné, aby tady De Mita nebyl.

In realtà sembra indispensabile che i sindacati trovino un accordo al loro interno.

Vypadá to, že je nutné, aby se odbory mezi sebou dohodly.

Korpusy potvrzují užívání konjunktivu po těchto adjektivech.

Jedinou výjimku tvoří adjektivum *intuile*, u něhož jsem našla i případy s indikativem. Bylo jich ale ve srovnání s případy s konjunktivem jen velmi málo.

7.1.1.5 Po slovesech tvořících neosobní vazby.

Slovesa jako *bastare, bisognare, convenire, importare, occorrere, premere, servire, valere (la pena), volerci*, která se vyskytují většinou jen ve 3. osobě a tvoří tak neosobní vazby, se pojí vždy s konjunktivem¹⁶.

Bisogna che il governo faccia chiarezza perché ciò sarebbe inammissibile.

Je třeba, aby to vláda ujasnila, protože jinak by to bylo nepřijatelné.

Ci vuole che le aziende solide e sane che in Italia esistono abbiano il coraggio di una riscossa, abbiano la voglia di guardare al futuro (...)

Chce to, aby se spolehlivé a zdravé firmy, které jsou v Itálii odvážily vzbouřit, aby měli chuť hledět do budoucnosti (...)

7.1.1.6 Konjunktiv se používá také v **přívlastkových vedlejších větách** uvozených vztažným zájmenem.

Vůle se v této větě vztahuje na „věc“ která má vlastnosti popsané ve vedlejší větě.

Voglio una macchina che sia veloce¹⁷.

Věta však neurčuje přesně onu věc, o kterou se jedná, udává jen její vlastnosti.

Vorrei una moglie che mi amasse.

Chtěl bych (takovou) ženu, která by mě milovala.

Sloveso hlavní věty může být v imperativu:

Trova una persona che sia in grado di farlo.

Najdi člověka, který by byl schopen to udělat.

¹⁶ S výjimkou *bastare, bisognare, convenire a valere la pena*, která se v hovorové řeči pojí častěji s indikativem.

¹⁷ Chci (takové) auto, které by bylo rychlé.

7.1.2 Konjunktiv dubitativní - congiuntivo dubitativo (epistemico)

Konjunktiv dubitativní, jak už název napovídá, vyjadřuje pochybnost, nejistotu, domněnku. Mluví jím také může vyjádřit částečnou či úplnou jistotu toho, že se popsaný stav neuskuteční.

Konjunktiv dubitativní se používá:

7.1.2.1 v dokonavých větách, po slovesech

7.1.2.1.1 dubitare, non c'è dubbio

Jedním z nejtýpčtějších sloves, po kterém se používá konjunktiv dubitativní, je právě sloveso, po kterém dostal název – **dubitare** (pochybovat).

Ma dubito che tu sia scesa per farmi domande del genere.

Ale pochybuji, že jsi sešla dolů, abys mi pokládala takové otázky.

Konjunktiv se obvykle používá i po negaci *dubitare*, a to především ve standardní, spisovné formě jazyka. V hovorové řeči se v tomto případě častěji užívá indikativ. „*Non dubitare*“ totiž vyjadřuje jistotu, že se daný děj uskuteční.

E non dubito che ciò accada.

A nepochybuji, že se to stane.

Z korpusů vyplývá, že po *non dubitare che* je kromě indikativu a konjunktivu častý i kondicionál a futurum.

E non dubito che insieme potrete collaborare alle ricerche.

A nepochybuji o tom, že společně budete moci spolupracovat na výzkumu.

Non dubito che in tal caso stampa e televisione direbbero che si tratta di una fandonia.

Nepochybuji, že by v takovém případě tisk i televize řekli, že se jedná o výmysl.

Po imperativu **non dubitare che** je z pravidla indikativ.

Non dubitare che i conti li regolo anche da solo.

Nepochybuj o tom, že účty vyrovnám sám.

V tomto případě je indikativ logický, mluvčí nechce vyvolat pochybnosti o tom, že se tak nestane.

7.1.2.1.2 Negare, smentire

I po slovese **negare** a jeho synonymu **smentire** lze použít více slovesných způsobů.

Nejčastěji po něm ve vedlejší větě následuje konjunktiv, ale ten může být nahrazen, stejně jako je tomu u slovesa *dubitare*, indikativem, futurem nebo kondicionálem.

Indikativ použijeme, pokud je z kontextu jasné, že subjekt obsah výpovědi nejen popírá, ale že daný obsah není pravdivý. Mohli bychom tedy říct, že subjekt lže. Toto pravidlo neplatí pro 1. osobu slovesa *negare* (mluvčí nemůže něco popírat a zároveň naznačovat, že lže).

Formalmente, Washington nega che qualcosa sia cambiato.

Oficiálně Washington popírá, že by se něco změnilo.

L' avvocato berlinese naturalmente nega che ha richiesto per telefono di dare informazioni sulla sua presunta vacanza in Sudafrica.

Berlínský advokát samozřejmě popírá, že by si telefonicky vyžádal informace o jeho údajné dovolené v Jihoafrické republice.

Ma nego che la presenza in campo del giocatore viola mi condizioni.

Ale odmítám, že by mě přítomnost fialového hráče v poli ovlivňovala.

7.1.2.1.3 Accadere, avvenire, capitare, succedere

Po těchto synonymech, která vyjadřují, že se něco stalo, se používá konjunktiv, pokud je v hlavní větě přítomný čas, nebo imperfektum a pokud se popisovaný děj stal, stane nebo může stát vícekrát než jednou.

V ostatních případech je nejčastější indikativ, i když konjunktiv není vyloučen, ale je typický jen pro velmi formální styl.

*E spesso **succedeva che** le barche **non giungessero** al traguardo perché le remate in testa tra i contendenti erano all'ordine del giorno.*

A často se dělo, že lodě nedorazily do cíle, protože údery veslem do hlavy byly mezi soupeři na denním pořádku.

*Nel '56 però, **accadde che ci trovammo** nella stessa casa a sorbire il caffè insieme.*

V roce 56 se stalo, že jsme se sešli ve stejném domě, abychom tam společně popíjeli kávu.

7.1.2.2 po přídavných jménech

7.1.2.2.1 (Im)possibile, (im)probabile, escluso

Tato přídavná jména hodnotí, ať kladně, či záporně, skutečnost. Vždy po nich ve spisovné italštině následuje konjunktiv, i přestože **probabile** a **possibile** napovídají tomu, že se něco spíše (určitě) stane.

*Ma è **escluso che** in quella occasione **venga deciso** qualcosa.*

Ale je vyloučeno, že při té příležitosti se něco rozhodne.

*E' **probabile che** le indagini **siano** soltanto all'inizio.*

Je pravděpodobné, že vyšetřování je teprve na začátku.

*E' **impossibile che** il regime **duri** più di due anni.*

Je nemožné, aby režim trval víc než dva roky.

Konjunktiv je pravidlem, i pokud je význam přídavného jména *possibile* a *probabile* posílen adverbiem *molto* a vyjadřuje téměř úplnou jistotu

Ed è molto probabile che ciò si verifichi.

Je velmi pravděpodobné, že se to uskuteční.

E' molto possibile che la situazione peggiori.

Je dost možné, že se situace zhorší.

anebo po negaci přídavných jmen *impossibile*, *improbabile* a *escluso*, kdy bude věta rovněž vyjadřovat téměř úplnou jistotu.

Non è escluso che il libro esca entro l'anno.

Není vyloučeno že kniha během roku vyjde.

Ieri sera la situazione si è ripetuta e non è improbabile che nei prossimi giorni vi siano altre astensioni dal lavoro.

Včera večer se situace zopakovala a není nepravděpodobné, že v příštích dnech tu budou další stávky.

7.1.2.2.2 Po přídavných jménech vyjadřujících jistotu

Tato skupina přídavných jmen, ke které patří například *chiaro*, *evidente*, *noto*, *ovvio*, *sicuro*, *certo*, *indiscutibile*, *indubbio*, *innegabile*¹⁸ atd. a která tvoří neosobní vazby se slovesem *essere* by mohla být z části obsahem kapitoly 7.2 *Užití konjunktivu je stylistickou volbou*. Tato přídavná jména se totiž ve většině případů pojí s indikativem, ale mohou se pojít i s konjunktivem, a to bez jakéhokoli sémantického rozdílu.

¹⁸ Z korpusu vyplývá, že užití konjunktivu po *indiscutibile*, *indubbio* a *innegabile* je ve srovnání s ostatními přídavnými jmény častější, i zde však převažuje indikativ.

*Era evidente che il Capo dello Stato **non aveva** altra soluzione.*

Bylo zřejmé, že hlava státu neměla jinou možnost.

*Ma è **indubbio che** la testimonianza di Mlynar è **destinata** a provocare qualche conseguenza.*

Je nepochybné, že Mlynarovo svědectví je předurčeno k tomu, aby vyvolalo následky.

*E' **certo che** ben pochi se l' **aspettavano**.*

Je jisté, že jen málokdo to čekal.

Do této skupiny jsem je zařadila, protože po negaci vyjadřují pochybnosti a poji se vždy s konjunktivem.

*Tuttavia **non è sicuro che** possessa la dote più importante di tutte.*

Nicméně není jisté, že má tu nejdůležitější vlastnost.

Téměř analogicky se chovají některá z těchto přídavných jmen (jako **convinto**, **persuasivo**, **certo**, **sicuro**), i pokud tvoří se slovesem *essere* osobní vazby.

*Carlo era **sicuro** che la diagnosi fosse/era sbagliata¹⁹.*

Carlo si byl jistý, že diagnóza byla chybná.

I zde po negaci následuje zpravidla konjunktiv:

*Lo stesso Einaudi **non era convinto che** un aumento del numero degli sportelli **comportasse** una maggiore concorrenza.*

Sám Einaudi nebyl přesvědčený o tom, že zvýšení počtu přepážek by zvýšilo konkurenci.

¹⁹ Ani zde nevzniká při výběru slovesného způsobu žádný sémantický rozdíl.

Výjimkou je 1. osoba singuláru, která vylučuje jakoukoli pochybnost a po které tedy logicky následuje vždy indikativ:

E sono sicuro che posso contare anche sulla vostra umiltà verso di me.

A jsem si jistý, že se mohu spolehnout i na vaši pokoru vůči mně.

7.1.2.3 po podstatných jménech

K této skupině patří podstatná jména, která nějakým způsobem hodnotí, ať kladně či záporně, skutečnost udávanou vedlejší větou.

Jsou to podstatná jména jako například:

dubbio, finta, impressione, possibilità, probabilità

Většina z těchto vyjadřují pochybnost nebo nejistotu.

Některá z nich se pojí s konjunktivem pouze ve spojení s pomocným slovesem, kterým může být například *avere, fare, essere, venire* atd.

Impressione, possibilità a probabilità se pojí s konjunktivem vždy.

Konjunktiv následuje například i po spojení *ci sono alte probabilità, ci sono molte possibilità* atd. která vyjadřují téměř úplnou jistotu:

Ci sono alte probabilità che si tratti di tumore benigno.

Je vysoká pravděpodobnost, že se jedná o nezhoubný nádor.

Da qualche tempo è crescente l'impressione che, dentro il governo come fra i partiti della maggioranza, stia prevalendo il calcolo politico di non far nulla di serio.

Už nějakou dobu vzrůstá přesvědčení, že uvnitř vlády a mezi hlavními politickými stranami převažuje politická úvaha o tom „nedělat nic seriózního“.

*Una bella coincidenza, no ? O piuttosto un sogno... Con **molte possibilità che si realizzi**.*

Pěkná náhoda, ne? Nebo spíš sen... S (velkou) možností, že se uskuteční.

Dubbio

Podstatné jméno *dubbio* se pojí vždy s konjunktivem. Po negaci *non c'è dubbio* (není pochyb) je možné použít indikativ, ale výjimkou není ani konjunktiv, i přestože *non c'è dubbio* vyjadřuje jistotu.

Ma non c'è dubbio che sia stato il partito socialista torinese.

Ale není pochyb, že to byla turínská socialistická strana.

Finta

Renzi přesně nespecifikuje, zda a kdy se podstatné jméno **finta** používá i s indikativem. Já jsem v korpusech našla jen příklady jeho užití s konjunktivem (a to i po negaci).

Fanno finta che non esista.

Předstírají, že neexistuje.

Ma ciò che conta è non fare finta che quella ferita non ci sia stata.

Ale důležité je nepředstírat, že tato rána tady nikdy nebyla.

Po některých podstatných jménech nemá volba mezi konjunktivem a indikativem velký vliv na význam výpovědi. Indikativ zde může jen vyjádřit větší jistotu podmětu.

Je tomu tak například po podstatném jménu *sensazione*

Si ha la sensazione che si tratti di uno dei tanti documenti misteriosi della cui esistenza è persino lecito dubitare .

Vystává pocit, že se jedná o jeden z mnohých tajemných dokumentů, o jejichž existenci je dokonce možno pochybovat.

7.1.2.4 po zájmenech, příslovcích a přídavných jménech končících na *-unque* a po přídavném jménu *qualsiasi*

Do této skupiny patří zájmeno *chiunque*, přídavná jména *qualsiasi a qualunque* a příslovce *ovunque a dovunque*.

Tato slova vyjadřují neurčitou skupinu subjektů, neurčují jeden konkrétní subjekt.

Pojí se vždy s konjunktivem.

Gli uomini della sicurezza si aggirano per i viali dell' ambasciata e controllano chiunque chieda di entrare.

Zaměstnanci ochranky procházejí ulicemi u ambasády a kontrolují kohokoli, kdo žádá o vstup.

Qualunque cosa ti accada, non perdere la speranza.

At' se ti stane cokoli, neztrácej naději.

La vera Parigi-Dakar è questa qui , il viaggio di un qualsiasi automobilista che abbia bisogno di partire da Milano per raggiungere Roma, Napoli, il Sud (o viceversa).

Ta opravdová Paříž – Dakar, to je cesta jakéhokoli motoristy, který potřebuje jet z Milana do Říma, Neapole, na jih (nebo naopak).

Ovunque ci fermassimo, la mamma prima di ripartire faceva la conta delle borse.

Kdekoli jsme se zastavili, maminka předtím, než jsme znovu vyjeli, spočítala tašky.

7.1.2.5 po superlativu relativním

Po superlativu relativním se ve vztahné větě užívá vždy konjunktiv.

E' la donna più gentile che io abbia mai conosciuto.
Je to ta nejmilejší žena, kterou jsem kdy poznal.

Vedlejší věta (například *che io abbia mai conosciuto, che ci sia, che sia mai esistito, che io conosca* atd.) má oproti větě hlavní druhotný význam.

Subjekt či subjekty hlavní věty jsou vždy konkrétní.

Questi fiori sono i più belli che io abbia mai ricevuto.
Tyto květiny jsou ty nejkrásnější, které jsem kdy dostala.

7.1.3 congiuntivo tematico, o fattivo, di valutazione

Tento druh konjunktivu se používá ve větách, které nevyjadřují ani vůli subjektu, ani pochybnost, nýbrž pocitově hodnotí skutečnost.

Subjekt hlavní věty je si obsahem vedlejší věty jistý.

Věty patřící do této skupiny vyjadřují radost, bolest, zármutek, překvapení atd. nad objektivním, pravdivým obsahem vedlejší věty.

Tento druh konjunktivu se používá:

7.1.3.1 po některých slovesech

Sloves, patřících do této kategorie, která se pojí výhradně s konjunktivem, je jen malé množství²⁰.

Jsou to například slovesa: **dispiacere**²¹, **godere**, **irritare**.

*Il ragazzo **godeva** malignamente che la furia della tempesta **si abbattesse**.*

Chlapec se zlomyslně těšil z toho, že se rozpoutala bouře.

*Mi **dispiace** che questa cosa **abbia messo** nei guai anche Daria*

Je mi líto, že tato věc přivedla do problémů i Darii.

*Mi **irrita** che lei **sostenga** questa tesi.*

Dráždí mě, že vyslovujete tuto tezi.

7.1.3.2 po některých přídavných jménech a příslovcích hodnotících skutečnost

Přídavných jmen, patřících do této skupiny, je na rozdíl od sloves velké množství. Patří sem adjektiva, která hodnotí skutečnost vyjádřenou vedlejší větou, a to buďto pocitově (*assurdo*, *bello*, *incredibile*, *straordinario*, *vergognoso* atd.) nebo rozumově (*incomprensibile*, *fatale*, *logico*, *normale*, *giusto*, *naturale* atd.).

Řadí se sem i příslovce *bene* a *male* a jejich komparativní tvary *meglio* a *peggio*.

Pojí se zpravidla vždy s konjunktivem.

E' bene che voglia farlo in fretta.

Je dobře, že na to chce spěchat.

²⁰ Renzi k této skupině zařazuje další slovesa, u kterých uvádí, že se pojí často s indikativem. Z mých výzkumů vyplývá, že je u nich indikativ dokonce častější, než konjunktiv, proto je do své bakalářské práce nezařazuji. Jsou to slovesa jako například *vergognarsi*, *ringraziare* atd.

²¹ U *dispiacere* Renzi uvádí, že se jedná o sloveso, které se pojí i s indikativem. Podle korpusů ale konjunktiv převažuje nad indikativem, proto ho zde uvádím.

Certo che è bello che si vogliano così bene, che vadano così d' accordo.

Samozřejmě je pěkné, že se mají tak rádi, že jsou tak zajedno.

E' incredibile che succedano queste cose quarant' anni dopo la fine del nazismo.

Je neuvěřitelné, že se dějí tyto věci čtyřicet let po konci nacismu.

In fondo se si amano veramente, è giusto che si sposino.

Nakonec, jestli se doopravdy milují, měli by se vzít.

Výjimku tvoří snad jen přídavné jméno **logico**, u kterého jsem v korpusech našla některé případy s indikativem.

Mi pare logico che un terreno così non è l' ideale per uomini leggeri come Conti e Tricella.

Zdá se mi logické, že takový terén není vhodný pro lehké lidi jako Conti a Tricella.

7.1.3.3 po přídavných jménech vyjadřujících duševní stav

Do této skupiny patří přídavná jména **contento, felice, orgoglioso, soddisfatto, sorpreso, spaventato, stupito** atd. Následuje po nich konjunktiv.

Sono contento che lo dica, è merito dei giocatori.

Jsem rád, že to říkáte, je to zásluha hráčů.

Ero felice che dopo 13 anni la mia richiesta di emigrare fosse stata alla fine accolta.

Byla jsem šťastná, že po 13 letech byla nakonec moje žádost o emigraci schválena.

Tutti in Polonia, anche i non credenti, sono orgogliosi che il papa sia un polacco

Všichni v Polsku, i nevěřící, jsou hrdí, že je papežem Polák.

Non mi sono stupito che qualcuno lo abbia apprezzato.

Nepřekvapilo mě, že to někdo ocenil.

7.1.3.4 po některých podstatných jménech

Do této skupiny patří podstatná jména **bene, fortuna, peccato, piacere** atd²².

Il bene

Přídavným jménem *bene* jsem se zabývala v předchozím bodě.

Nyní se budu zabývat podstatným jménem *il bene* (dobro).

Pokud se *bene* pojí s neurčitým členem, tedy po spojení *è un bene che*, je podmínkou konjunktiv.

E' un bene che persone di opinioni e fede diverse si apprezzino.

Je dobře, že lidé zastávající jiné názory a vyznání si sebe váží.

Vazba *il bene è che* je méně častá. V obou korpusech jsem našla pouze tento příklad:

Il bene è che l' Europa è riuscita finora, meglio dell' America e del Giappone , a coniugare il capitalismo e la giustizia sociale.

Je dobře, že se Evropě až dosud dařilo, lépe než Americe a Japonsku, sloučit kapitalismus a sociální spravedlnost.

Fortuna

Po vazbě *è una fortuna che* jsou běžné oba slovesné způsoby.

²² Renzi sem řadí i jiná podstatná jména, jako například *cruccio, difetto, guaio* atd. V korpusech jsem ale našla většinou jen příklady, kdy po nich následovala vedlejší věta přívlastková (např. spojení *è un cruccio che* jsem v obou korpusech našla jen jednou, následovala po něm věta přívlastková, podobně tomu bylo i s *è un difetto che*), naopak po spojení *il guaio è che* následoval vždy indikativ. Proto jsem se rozhodla se jimi ve své bakalářské práci dále nezabývat.

E' una fortuna che sono ancora vivo.

Štěstí, že jsem ještě naživu.

Ma è una fortuna che esista uno come lui.

Je to štěstí, že existuje někdo jako on.

Naopak *per fortuna che* se pojí vždy s indikativem.

E per fortuna che il deserto e le piramidi sono lì da sempre.

Naštěstí poušť a pyramidy jsou tam odjakživa.

Stejně jako *il bene è che*, i vazba *la fortuna è che* se používá dosti málo. V příkladech, které jsem našla, po ní následoval vždy indikativ.

Po *fortuna che* bez slovesa se běžně užívají oba mody.

Fortuna che non eravamo/fossimo ancora partiti.

Naštěstí jsme ještě neodjeli.

Peccato²³

Po *è un peccato che* následuje konjunktiv

E' un peccato che io non possa assistere a questa cerimonia.

Je to škoda, že se nemůžu zúčastnit této slavnosti.

Vazba *il peccato è che* se nepoužívá.

Časté je ale používání *peccato che* bez slovesa. Stejně jako po *fortuna che* i po *peccato che* jsou možné oba mody, i když po *peccato che* je konjunktiv mnohem častější, než po *fortuna che*.

²³ *Peccato* je zde míněno ve smyslu „škoda“

Peccato che ci siano/sono pochi posti a sedere.

Škoda, že je tu málo míst k sezení.

Piacere

Podstatné jméno *piacere* se často pojí se slovesem *fare*. Po vazbě *fare piacere* následuje zpravidla konjunktiv²⁴.

Mi fa piacere che qualcuno lo abbia capito.

Těší mě, že to někdo pochopil.

Po *è un piacere che* následuje častěji vedlejší věta přívlastková, vedlejší věta podmětná je méně častá. Přesto jsem našla některé případy podmětných vedlejších vět, v nichž byl použit konjunktiv.

E' un piacere che negli ultimi mesi non mi abbia mai messo in discussione.

Je potěšení, že v posledních měsících na mě nikdy nepřivedl řeč.

7.1.4 V podmínkových větách

Konjunktiv se povinně používá i po vedlejších větách podmínkových, které tvoří s hlavní větou podmínkové souvětí, v případě, že se jedná o podmínku možnou nebo ireálnou.

7.1.4.1 ve větě s podmínkou možnou

Děj je nejistý, může, ale nemusí být uskutečněn v přítomnosti nebo budoucnosti²⁵.

²⁴ Renzi uvádí, že je možné po *fare piacere* použít i indikativ, já jsem v korpusech našla ale v podstatě jen příklady s konjunktivem.

²⁵ HAMPLOVÁ Sylva, Mluvnice Italského jazyka, Leda, Praha 2004

Ve vedlejší větě se používá vždy konjunktiv imperfekta, v hlavní větě se používá kondicionál nebo imperativ.

Se avessimo fretta, prenderemmo il taxi.

Kdybychom pospíchali, vzali bychom si taxi.

7.1.4.2 ve větě s podmínkou ireálnou

Děj je neuskutečnitelný a neuskutečněný v minulosti. Ve vedlejší větě je předminulý konjunktiv a ve větě hlavní složený kondicionál²⁶.

Quest'anno lo scrittore avrebbe probabilmente ottenuto il premio, se non avesse dovuto sostenere la concorrenza del libro-choc della stagione.

Letos by tento spisovatel pravděpodobně obržel cenu, kdyby nemusel čelit konkurenci knihy-šok sezóny.

7.2 Užití konjunktivu je stylistickou volbou

7.2.1 Po některých slovesech

7.2.1.1 Dire

Sloveso dire se ve většině případů pojí s indikativem, a to hlavně v případě, kdy vedlejší věta vyjadřuje nějaký fakt.

Předpokládá se totiž, že mluvčí své tvrzení pokládá za pravdivé, a i kdyby tomu tak nebylo, kdyby vědomě neříkal pravdu, tedy lhal, nemůže lež vyjádřit změnou slovesného způsobu.

Il tedesco dice che ha cinque minuti per scegliere un uomo e per fermare la nave.

Ten Němec říká, že má pět minut na to, aby si vybral jednoho člověka a zastavil loď.

²⁶ HAMPLOVÁ Sylva, Mluvnice Italského jazyka, Leda, Praha 2004

Výjimkou je jeho negace, tedy **non dire che**, kdy se častěji užívá konjunktiv.

Non dico che lui abbia torto.

Neříkám, že chyboval.

S konjunktivem se pojí především, pokud vedlejší věta vyjadřuje nějakou domněnku (význam slovesa *dire* je tedy blízký významu slovesa *pensare*).

Sloveso *dire* může být v tomto případě v kondicionálu nebo se pojit s neurčitým nebo všeobecným podmětem.

Hlavní věta obsahuje: *dicono, si dice, c'è chi dice, si direbbe, si può dire* atd.

Volba mezi konjunktivem a indikativem je ale v rukou mluvčího, oba mody jsou správné.

Direi che:

Direi che è/sia possibile aspettarlo qui.

Řekl bych, že je možné na něj tady počkat.

Direi che però ha investito male.

Řekl bych, že špatně investoval.

Non direi che sia felice.

Neřekla bych, že je šťastný.

Direi che la spia si possa far sparire per un po'.

Řekl bych, že můžeme nechat toho zvěda na chvíli zmizet.

Poslední dva uvedené příklady jsou jedny z mála příkladů užití *direi che* s konjunktivem, které jsem v obou korpusech našla. Většina vedlejších vět po slovese *direi che* měla přísudek v indikativu.

Dicono che, si dice che, c'è chi dice che:

*Le voci **dicono che** lei è andato a Roma con lui per contrattare futuri posti.*

Říká se (proslýchá se), že jste jel s ním do Říma, abyste se dohodnul na budoucích postech.

Uvedený příklad z korpusu La Repubblica je klasickým příkladem věty vyjadřující domněnku, hypotézu. I přesto dal autor přednost indikativu před konjunktivem.

Podobně je tomu i u následujícího příkladu:

*Sono mesi che in Borsa **si dice che** qualcosa di grosso si sta preparando a Corso Marconi.*

Už několik měsíců se na burze říká, že se na Corso Marconi chystá něco velkého.

*E ora **c'è chi dice che** ne abbia ammassati più di dieci milioni .*

A ted' někteří říkají, že jich nashromáždil víc než deset milionů.

Ve všech případech užití těchto sloves s indikativem převažovalo nad jejich užitím s konjunktivem.

Si direbbe che

Po *si direbbe che* převládá podle Lorenza Renziho ve vedlejších větách konjunktiv nad indikativem.

Potvrzují to i oba korpusy, kde jsem příkladů s indikativem našla jen velmi málo.

*Negli ultimi due decenni **si direbbe che** la fantasia degli scienziati, forse non solo degli entomologi , **sia stata** " richiamata all' ordine " .*

Dalo by se říci, že v posledních dvou desetiletích byla fantazie vědců, snad až na entomology, odkázána do příslušných mezí.

*Si direbbe che non ti fai una dormita come si deve da quindici giorni. –
Vypadá to, že už ses patnáct dní pořádně nevyspal.*

Jediný případ, kdy je použití konjunktivu podle Renziho závazné, je po *si sarebbe detto che*. Já jsem však v korpusech našla mnohé případy s indikativem, například:

*Dal tono di colui che aveva fatto la domanda si sarebbe detto che
si trattava di una discussione consueta.*

*Podle tónu hlasu toho, který položil tu otázku, zdálo se, že se jednalo o obvyklou
diskusi.*

Si sarebbe detto che ormai tutto era finito.

Zdálo se, že už vše skončilo.

Si può dire / non si può dire

Renzi uvádí, že *si può dire* se poji s konjunktivem, ale je obvyklý i indikativ. Po *non si può dire* je ve většině případů konjunktiv. To potvrzují i oba korpusy.

7.2.1.2 Sapere

Sloveso *sapere* patří k tzv. faktivním slovesům²⁷, to znamená k těm, u nichž mluvčí předpokládá, že obsah závislých vět je platný, tedy reálný.

Proto se ve většině případů po tomto slovese používá indikativ.

To samé platí i v případě, kdy sloveso má význam „dozvědět se“.

Qualche anno fa ho saputo che forse erano ancora vivi i miei nipoti.

Před pár lety jsem se dozvěděl, že moji vnuci jsou možná ještě naživu.

²⁷ verbi fattivi

Sono stati giorni lunghi ma io lo sapevo che mio figlio era innocente.

Byly to dlouhé dny, ale věděl jsem, že je můj syn nevinný.

Zčásti by se mohlo řadit ke kapitole 7.3 *Užití konjunktivu odlišuje význam*, ale změna významu je zde jen malá. Volba mezi konjunktivem a indikativem je tedy spíše stylistická, to potvrzuje i gramatika Giulia a Laury Lepschy²⁸. Tato volba je možná v případě, že je sloveso *sapere* užito v přímé či nepřímé otázce a při negaci slovesa.

Ve většině případů změna modu ovlivňuje jen formálnost výpovědi:

Sai se è vero?(neformální) / *Sai se sia vero?*(formální)

V případě, že si mluvčí není nebo si v momentě, o kterém mluví, nebyl obsahem výpovědi jistý, tedy po negaci slovesa *sapere*, je možné použít konjunktiv, s výjimkou 1. osoby singuláru přítomnosti slovesa *sapere*²⁹.

Non sapevo che tutta la gente fosse già uscita.

Nevěděl jsem, že všichni lidé už odešli. -

*I vicini non sapevano che la casa era/fosse in vendita*³⁰. –

Sousedí nevěděli, že dům byl na prodej.

Konjunktiv občas následuje i po nepřímé otázce se slovesem *sapere*, pokud je vedlejší věta uvozena spojkou *che*, která může být nahrazena spojkou *se*.

Ma, è stato chiesto al ministro, se sapevate che i sindacati non potevano andare al di là del taglio del 15 per cento.

Ale ministromi byla položena otázka, zda víte, že odbory nemohly překročit škrty o víc než 15 procent.

²⁸ LEPSCHY Giulio, LEPSCHY Laura; *La lingua italiana: storia, varietà dell'uso, grammatica*, Bompiani, Milano 1993, str. 204 *L'Uso del congiuntivo*, e) *congiuntivo in proposizioni dipendenti in cui la scelta è stilistica*

²⁹ *Po so che* nemůže následovat konjunktiv, protože pokud mluvčí sám o sobě tvrdí, že teď v tuto chvíli něco ví, věta vyjadřuje úplnou jistotu a neobsahuje žádnou pochybnost. Tedy *So che è così*, nikoliv *So che sia così*.

³⁰ Ve větě s indikativem mluvčí zdůrazní fakt, že *dům byl na prodej*. Pokud použije indikativ, dává větší důraz na to, že o tom *sousedí nevěděli*.

*Mi chiese se sapevo che / se Giorgio dovesse arrivare quel pomeriggio.
Zeptal se mě, zda vím, že Giorgio měl přijet to odpoledne.*

7.2.1.3 Parere, sembrare

Stejně jako u slovesa *sapere*, i u těchto sloves volba mezi konjunktivem a indikativem je volba mezi formálnějším a méně formálním stylem.

Ve většině případů ale převažuje konjunktiv.

*Mi pare che tutti questi contatti servano.-
Zdá se mi, že všechny tyto kontakty jsou užitečné.*

*Ma pare che qualcuno se lo sta dimenticando. –
Ale vypadá to, že někdo na to zapomíná.*

*Non le sembra che come premeditazione di omicidio sia sufficiente? -
Nezdá se vám, že to jako vražedný úmysl stačí?*

*A me sembra che è responsabile lui. –
Mně se zdá, že je za to zodpovědný on.*

7.2.2 Po některých podstatných jménech

Convinzione, persuasione, certezza, consapevolezza, coscienza, sospetto

Po těchto podstatných jménech může následovat jak konjunktiv, tak indikativ, a to i přestože vyjadřují téměř úplnou jistotu. Jedná se totiž o jistotu subjektivní, nikoliv objektivní.

*Sin dall' inizio ebbi la persuasione che gli animali sono anche esseri umani.
Už od začátku jsem byl přesvědčen, že zvířata jsou také lidské bytosti.*

Změna modu zde nemá vliv na sémantickou část výpovědi a volba je tedy spíše stylistická.

Ha la certezza che Maria l'ha/abbia trovato.

Je si jistý, že ho Maria našla.

*E infine **la persuasione che** compito della Comunità europea **non sia dare** troppe regolamentazioni dettagliate ma*

A nakonec přesvědčení, že úkolem Evropského společenství není dávat přílišná omezení, ale...

*L'opinione pubblica **ha la convinzione** che il loro maggiore problema **sia** quello posto dal referendum sulla responsabilità civile del giudice.*

Veřejnost je přesvědčená o tom, že jejich největší problém vyvolaný referendem o občanské zodpovědnosti soudce.

*È vero che Luciano Lama **condivide** pienamente **la convinzione** che " l'occupazione è il problema numero uno".*

Pravdou je, že Luciano Lama zcela sdílí přesvědčení, že „zaměstnanost je problémem číslo jedna“.

Renzi se nezmiňuje o užití modu, pokud je před těmito podstatnými jmény negace (například s *non avere la certezza che*). Podle mého názoru je to z toho důvodu, že tyto vazby jsou méně časté³¹.

V obou korpusech jsem našla případy, ve kterých po této vazbě následoval téměř vždy ve vedlejší větě konjunktiv.

*In pratica **non ha la certezza che** il consiglio di amministrazione della banca lo **accetti** come socio.*

Ve skutečnosti nemá jistotu, že správní rada banky ho přijme jako společníka.

³¹ V obou korpusech jsem našla jen málo případů jejich užití.

Sospetto

V Renziho gramatice jsem nenašla žádné širší zmínky o tomto podstatném jménu³². Z obou korpusů však vyplývá, že se používá jak s konjunktivem (ve větší míře) tak s indikativem (méně často).

Rozhodla jsem se ho zařadit do této kapitoly, protože jsem přesvědčená, že změna modu po tomto podstatném jménu nemá vliv na význam výpovědi.

To dokládám na těchto dvou příkladech:

*Esiste infatti il fondato **sospetto che siano** frutto di attività illecite e ne costituiscono il reimpiego.*

Existuje odůvodněné podezření, že jsou výplodem nezákonné aktivity a že se z nich tvoří nové investice.

Z předchozí věty vyplývá, že případný indikativ po *sospetto* by nevyjadřoval větší jistotu mluvčího³³.

*Da questa sua risposta così aspra potrebbe nascere anche **il sospetto che lei se la prende** con Agnelli per altre ragioni.*

Z této vaší ostré odpovědi by se mohlo zrodit podezření, že nemůžete Agnelliho vystát z jiných důvodů.

7.3 Užití konjunktivu odlišuje význam

7.3.1 Po určitých slovesech

Užití či neužití konjunktivu po určitých slovesech ovlivňuje význam daných sloves ve výpovědi.

³² Lepschy se o něm nezmiňuje vůbec.

³³ Podezření v této větě je odůvodněné, takže předpokládám, že je založené na pravdivých údajích.

Jedná se o tato slovesa:

7.3.1.1 ammettere

Toto sloveso je jedním z řady sloves, které se podle smyslu věty pojí jak s konjunktivem, tak s indikativem.

Pokud sloveso *ammettere* má ve větě stejný význam jako *riconoscere*, tedy uznat nebo taky přiznat, vyjadřuje jistotu a ve vedlejší větě bude použit indikativ.

Ha ammesso davanti a tutti che non aveva studiato.

Přede všemi přiznal, že se neučil.

Pokud toto sloveso použijeme ve smyslu *supporre*, tedy něco připustit, bude se pojít s konjunktivem. Sloveso totiž bude vyjadřovat jen částečnou jistotu či domněnku.

Často se v tomto kontextu používá v 1. osobě plurálu, *ammettiamo*.

Ammettendo che lui sia il colpevole, quali provvedimenti dovremmo prendere?

Pokud připustíme, že je vinen, jaká bychom měli přijmout opatření?

Ammettiamo che vivano vicino al luogo dove dovrebbe sorgere questa centrale elettrica, e quindi debbano andarsene.

Připusťme, že bydlí blízko místa, kde by měla být postavena tato elektrárna, a musí tedy odejít.

Sloveso *ammettere* v případech, kdy se pojí s konjunktivem, můžeme nahradit slovesem *supporre*, které se ale pojí pouze s konjunktivem.

7.3.1.2 Credere

Sloveso *credere* se ve většině případů pojí s konjunktivem, a to hlavně v těch případech, kdy si mluvčí není obsahem výpovědi zcela jist nebo po negaci.

Konjunktiv může být nahrazen futurem (především pokud vedlejší věta vyjadřuje posterioritu).

Credo che lui meriti di più.

Věřím, že si zaslouží víc.

Non credo che Anson Havershaw sia mai esistito.

Nevěřím, že by Anson Havershaw kdy existoval.

S indikativem se sloveso *credere* používá, pokud označuje jistotu, po imperativu a po slovních spojeních obsahujících *credere* (*far credere, dar credere*).

Credo che Dio esiste.

Věřím, že Bůh existuje. (tj. věřím v Boha)

Mi creda che non merito questo castigo.

Věřte mi, že si nezasloužím takový trest.

Vuoi farmi credere che quella s'è accorta di tutti questi impicci?

Chceš, abych ti uvěřil, že si všimla všech těchto nesnází?

7.3.1.3 pensare

Sloveso *pensare* se ve většině případů pojí s konjunktivem, a to především po negaci, v tázacích větách a ve větách obsahujících nějakou domněnku. Po použití indikativu mění význam jen nepatrně (spíše než domněnku vyjadřuje přesvědčení).

Penso che tu sia stanco.

Myslím si, že jsi unavený.

Non penso che sia tutto da rifare.

Nemyslím si, že by se mělo vše udělat znovu.

*Tu **pensi che** questo **sia** amore?*

Myslíš si, že tohle je láska?

To samé platí i pro věty, kde **pensare znamená předpokládat či domnívat se.**

*Ma io per conto mio **penso che si tratti** solo di qualcosa che ancora noi non conosciamo.*

Osobně se domnívám, že se jedná pouze o něco, co ještě neznáme.

Konjunktiv může být nahrazen futurem či kondicionálem, pokud má explicitně vyjadřovat posterioritu.

*Questa volta **penso che sarà** una giornata storica.*

Myslím, že tentokrát to bude den, který vstoupí do historie.

Pokud sloveso *pensare* vyjadřuje nějaké pevné přesvědčení, může po něm následovat indikativ.

Indikativ použijeme také tehdy, pokud je sloveso *pensare* v imperativu.

***Penso anch'io che tu sei** stanco.*

Také si myslím, že jsi unavený. (jsem o tom přesvědčen, vypadáš unaveně)

*Non giudico Amato un traditore, si può cambiare idea, ma **penso che bisogna** fare politica in un modo autonomo dai due grandi schieramenti.*

Nesoudím Amata jako zrádce, každý může změnit názor, ale myslím, že je třeba dělat politiku způsobem nezávislým na těchto dvou seskupeních.

Pensare ve smyslu myslet na něco se pojí vždy s indikativem.

*Pensai **che ero** vivo, pur dopo tante sventure, e **che** questo **era** l'importante.*

Myslel jsem na to, že jsem přese všechna neštěstí živý, a že to je to, co je důležité.

7.3.1.4 considerare

Lorenzo Renzi toto sloveso řadí ke kapitole o *Congiuntivo dubitativo* a uvádí pouze jeho užití s konjunktivem ve smyslu „předpokládat“, „domnívat se“, „připustit“.

*Lei **considera** che ciò **sia** possibile?*

Vy se domníváte, že je to možné?

*Arrivò a **considerare** che non ci **fossero** altre possibilità.*

Nakonec připustil, že neyla jiná možnost.

***Considera** che io non ne **sappia** nulla, e raccontami tu che cosa è successo.*

Předpokládej, že o tom nic nevím, a vyprávěj mi, co se stalo.

Já jsem ale v obou korpusech narazila na věty, ve kterých bylo toto sloveso použito s indikativem. V těchto případech ho překládáme jako „brát na vědomí“, „počítat s něčím“, „uvážít“.

*A volte cerco di farmi forza, **considero** che non si **può** lasciarsi prendere dagli stati emotivi.*

Občas se snažím vzmužit, když uvážím, že nemůžu podlehnout emocem.

7.3.1.5 Calcolare

I toto sloveso, stejně jako sloveso *considerare* zařadil Lorenzo Renzi do kapitoly o *Congiuntivo dubitativo* a zmínil se pouze o jeho použití s indikativem.

I zde jsem ale při práci s korpusem objevila množství příkladů jeho použití s indikativem. I toto sloveso mění význam v závislosti na modu, který je použit ve vedlejší větě.

*Visco **calcola** che attualmente vi **sono** ben 400 mila cantieri aperti.-
Visco počítá, že aktuálně je zde dobrých 400 otevřených stavenišť.*

V této větě byl použit indikativ. Sloveso *calcolare* je zde ve významu „počítat“.

***Si calcola** che la Russia **abbia** raccolto dal 1989 a oggi 6-7 miliardi di dollari in investimenti stranieri diretti.*

Odhaduje se, že Rusko nashromáždilo od roku 1989 6-7 miliard dolarů z přímých zahraničních investic.

*Oggi in Italia, a seconda delle diverse stime, **si calcola** che a non avere un impiego, **sia** fra il 10 e l' 11 per cento della popolazione.*

Podle různých odhadů se soudí, že v Itálii je 10-11 procent populace bez zaměstnání.

V těchto případech byl použit konjunktiv, protože sloveso „calcolare“ má zde význam „odhaduje se“ či „soudí se“ a vyjadřuje tak nejistotu, hypotézu.

7.3.1.6 capire, comprendere

Po slovesech *capire* a *comprendere* následuje indikativ, pokud je ve smyslu *rendersi conto* („uvědomit si“, „vzít na vědomí“). Pokud je jejich význam stejný, jako význam *trovare naturale* (chápat, rozumět něčemu), následuje po nich konjunktiv.

Capisco che tu sei triste. Je to evidentní, je to vidět.

Capisco che tu sia triste. Rozumím tomu, že jsi smutný (chápu důvody, kvůli kterým jsi smutný).

Non vuole **capire che** io non **sono** un suo dipendente.

Nechce vzít na vědomí, že nejsem jeho zaměstnanec.

Non ci vuol molto per **capire che si tratta** di affermazioni poco gradite a chi rappresenta interessi consolidati.

Není těžké pochopit, že se jedná o málo příjemná prohlášení pro toho, kdo zastává pevné názory.

Capisco che tu voglia andartene.

Rozumím tomu, že chceš odejít.

7.3.1.7 badare

I sloveso *badare* mění význam v závislosti na modu, který po něm následuje.

Po *badare* bude následovat indikativ, pokud je jeho význam blízký slovesu *osservare* („všímat si“, „věnovat pozornost“).

Cercò di non badare che c'era una bella differenza fra quelle cose.

Snažil se nevšímat si toho, že mezi těmi věcmi byl pěkný rozdíl.

Pokud má význam shodný s *avere cura* („dávat pozor“), bude po něm ve vedlejší větě následovat konjunktiv.

Mi consigliava di badare che non cadessi.

Radil mi, ať dávám pozor, abych neupadl.

Esprime il proprio punto di vista francamente, senza badare se ciò piaccia o non piaccia tanto all'interlocutore.

Vyjádřuje svůj názor upřímně, aniž by dával pozor na to, zda se to účastníkům debaty líbí nebo ne.

7.3.2 po přídavném jménu **attento**

U přídavného jména *attento* Renzi uvádí užití pouze s konjunktivem, o variantě s indikativem se nezmiňuje.

Jako příklad má u adjektiva **attento** pouze tuto větu:

Stai attento che quel cane arrabbiato non ti morda.

Dávej pozor, aby tě ten rozzuřený pes nekouzl.

Já jsem v korpusech našla mnohé příklady jeho užití s indikativem.

V tomto případě ale volba mezi indikativem a konjunktivem není stylistická.

Stai attento che ve spojení s konjunktivem překládáme jako ‚dávej pozor, aby‘.

Naopak *stai attento che* s indikativem znamená ‚dávej pozor (měj se na pozoru), protože‘.

Stai attento che non scherzo.

Měj se na pozoru, protože si nedělám legraci.

7.4 po podřadících spojkách a spojkových výrazech

I přestože by některé ze spojek mohly částečně patřit k ostatním kapitolám, rozhodla jsem se jim věnovat samostatnou kapitolu, abych o této problematice podala ucelenější obraz.

7.4.1 **che**

Spojce *che* jako spojce obsahové byly věnovány předchozí kapitoly.

Nyní se zaměřím na ‚*che*‘ ve smyslu účelovém.

Spojka bude účelová, pokud sloveso hlavní věty bude v imperativu.
Vedlejší věta se pak bude překládat dokonavě.

*Venite bambini **che** vi **riporti** a casa.
Pojďte, děti, ať vás odvezu domů.*

Konjunktiv bude i v ustáleném slovním spojení ***che io sappia*** ve smyslu „per quanto ne so“³⁴

***Che io sappia** sono partiti già ieri.
Pokud vím, odjeli už včera.*

7.4.2 **perché, affinché, accioché**

Spojka *perché* se řadí jak ke spojkám příčinným, tak ke spojkám účelovým.
Pokud se jedná o vedlejší větu účelovou uvozenou spojkou *perché*, bude sloveso vedlejší věty v konjunktivu a spojku budeme v tomto příkladě překládat do češtiny jako *aby* nebo *než aby*.

*E' troppo pigro **perché** se ne occupi.
Je příliš líný, než aby se tím zabýval.*

*L'ha detto ad alta voce **perché** lo sapessero tutti.
Řekl to nahlas, aby to všichni věděli.*

Naopak v případě, že se jedná o vedlejší větu příčinnou, bude sloveso této věty v indikativu a spojku přeložíme jako *protože*.

Neužití konjunktivu je zde logické, vedlejší věta vyjadřuje pouhý fakt.

*L'ha detto ad alta voce **perché** ormai lo sapevano tutti.
Řekl to nahlas, protože už to (stejně) všichni věděli.*

³⁴ Pokud vím.

Pokud je věta příčinná se spojkou *perché* v záporu, bude sloveso této věty v konjunktivu.

*Parla pochissimo ma **non perché** sia muta.*

Mluví málo, ale ne protože by byla němá.

*Questo „mondo creato“ è eclettico come il mondo vero, e quasi altrettanto incomprensibile, **non perché** sia difficile capire quel che dice, ma **perché** è difficilissimo attribuirgli un senso.*

Tento „vytvořený svět“ je eklektický jako ten opravdový a téměř stejně nesrozumitelný, ne protože by bylo složité ho pochopit, ale protože je velmi obtížné přičíst mu nějaký smysl.

Spojky *affinché* a *accioché* se řadí ke spojkám příčinným a budeme je překládat do češtiny jako aby. Po těchto spojkách následuje ve vedlejší větě vždy konjunktiv.

Spojky *affinché* a *accioché* se však používají spíše v psaném než v mluveném jazyce.³⁵ Se spojkou *accioché* se setkáme jen velmi zřídka³⁶.

*Per ciò siamo disposti a collaborare con gli altri paesi, compresa l'Italia, **affinché** ci aiutino a riportare in patria questa ricchezza.*

Proto jsme ochotní spolupracovat s ostatními zeměmi, včetně Itálie, aby nám pomohli toto bohatství do země znovu přinést.

*Infilò una calza bianca al piede destro, ma preferì non coprire l'altro, **perché fosse** bene in vista la ferita lasciata sulla caviglia dalla corda con cui lo avevano legato.*

Na pravou nohu si nasadil bílou ponožku, ale tu druhou raději nezakryl, aby byla dobře viditelná rána, kterou mu zanechal na kotníku provaz, kterým ho spoutali.

³⁵ Lepschy Giulio, Lepschy Laura; *La lingua italiana: storia, varietà dell'uso, grammatica*, Bompiani, Milano 1993, str. 203.

³⁶ Spojka *accioché* se nepoužívá téměř vůbec, svědčí o tom fakt, že v korpusu CORIS jsem našla pouze dva příklady jejího použití, zatímco v korpusu La Repubblica žádný.

7.4.3 **Purché, a condizione che, a patto che**

Spojka *purché* a spojkové výrazy *a condizione che* a *a patto che* patří ke spojkám podmínkovým.

Následuje po nich vždy konjunktiv.

Do češtiny se překládají jako *jen když, jen kdyby, za předpokladu že, pokud*.

*Non importa che i gatti **siano** bianchi o grigi **purché** prendano i topi.*

Nezáleží na to, zda jsou kočky bílé či šedé, pokud loví myši.

*Non esiteremo a fare una grossa spesa **purché** le cose che compriamo **siano** di buona qualità.*

Nebudeme váhat, zda udělat velký nákup, pokud věci, které budeme kupovat, budou kvalitní.

*Le promise una bicicletta **a condizione che fosse promossa**.*

Slíbil jí kolo pod podmínkou, že uspěje u zkoušky.

*Aveva acconsentito solo **a patto che** gli **permettessero** di essere lui a mostrare la fotografia.*

Souhlasil pod podmínkou, že to bude on, kdo ukáže tu fotografii.

7.4.4 **finché**

Vedlejší věta po této časové spojce mění význam v závislosti na použitém způsobu.

Ve větě s indikativem vyjadřuje děj, který probíhá, věta tedy bude nedokonavá a spojka *finché* je zde tedy ve významu „*zatímco*“ a mohla by být nahrazeno spojkou *mentre*.

Děj hlavní věty bude trvat po celou dobu, po kterou trvá děj věty vedlejší.

*Rimani con me **finché** il bambino **dorme**.*

Zůstaň se mnou, dokud (zatímco) bude dítě spát.

(po celou dobu, kdy bude spát)

Ve větách, kde sice *finché* může být nahrazeno spojkou *mentre*, nevztahuje se ale k ději, který trvá po celou dobu, po kterou trvá děj věty vedlejší, ale jen k určitému popsanému okamžiku, užívá se stejně jako v předchozím případě indikativ:

*Divertiti **finché** sei giovane.*

Užívej si, dokud jsi mladý.

***Finché** si tratta di pochi soldi...*

Pokud se jedná o málo peněz...

V opačném případě se spojka překládá jako *dokud*, až a vid vedlejší věty bude dokonavý. Děj hlavní věty bude trvat tak dlouho, dokud nenastane děj popsaný ve vedlejší větě.

*Rimani con me **finché** il bambino dorma.*

Zůstaň se mnou, dokud dítě neusne.

*Non torno a casa **finché** (non)³⁷ si faccia notte.*

Nevrátím se domů, dokud nebude noc.

Pokud se děj věty vedlejší stal dřív, než děj věty hlavní, bude po spojce následovat indikativ.

*Non tornai a casa **finché** non si fece notte.*

Nevrátil jsem se domů, dokud nebyla noc.

7.4.5 **sicché, così che, in modo che, in maniera che**

I tyto spojky se, tak jako spojka *perché*, používají s oběma slovesnými mody (tedy s konjunktivem i indikativem) v závislosti na druhu vedlejší věty.

V případě, že je ve vedlejší větě indikativ, jedná se o vedlejší větu účinkovou. Překlad spojky bude „*takže*“ či „*tak, že*“.

³⁷ Non v tomto případě nemění význam věty.

*Si comporta così **che** tutti la **guardano**. - Chová se **tak, že** se na ni všichni dívají.*

V případě, že výpověď vyjadřuje vědomý úmysl, jedná se o větu účelovou a po spojce bude následovat konjunktiv. Do češtiny budeme spojku překládat jako „*tak, aby*“.

*Si comporta così **che** tutti la **guardano**. - Chová se **tak, aby** se na ni všichni dívali.*

*Gli aumenti delle pensioni verranno votati dalla Camera entro quindici giorni **in modo che** il Senato **possa** approvarli in via definitiva entro la fine di marzo.*

*O zvýšení důchodů se bude hlasovat v Poslanecké sněmovně během patnácti dnů (**tak**), **aby** ho do konce března mohl Senát schválit.*

7.4.6 Ancorché, benché, sebbene, comeché, quantunque, malgrado (che), nonostante (che)

Po těchto přípustkových spojkách následuje vždy konjunktiv.

U vět s těmito spojkami je častá dizlokace vlevo.

Sebbene io pensi che tu hai ragione, non so se ci riuscirai.

Přestože si myslím, že máš pravdu, nevím, jestli se ti to podaří.

Ebbe il premio benché non se lo meritasse.

Dostal cenu, přestože si ji nezasloužil

Curò il figlio nonostante fosse anch' essa malata.

Léčila syna, přestože byla sama nemocná.

8. Závěr

Příkladů užití konjunktivu je velké množství a já jsem se v této bakalářské práci bohužel nemohla zaměřit na všechny z nich, protože by jinak svým rozsahem zdaleka překročila standardy určené právě pro bakalářskou práci.

Zaměřila jsem se tedy jen na ty případy, které jsem uznala za nezbytné zmínit nebo na ty, které jsem považovala za nejzajímavější.

V kapitole, ve které vysvětluji, kdy je užití konjunktivu povinné, jsem převzala dělení z Renziho na *congiuntivo volitivo*, *congiuntivo dubitativo* a *congiuntivo tematico*, které dělí konjunktiv s ohledem na význam věty, protože ho považuji za logické a zajímavé. S takovým dělením jsem se setkala pouze v této gramatice.

Ve své práci jsem se také snažila zaměřit na ty případy, které Renzi opomíjí, a na které jsem narazila studiem korpusů. Tato část mé práce byla pro mě nejzajímavější.

Mým původním záměrem bylo také alespoň nastínit problematiku časové souslednosti ve větách, ve kterých se používá konjunktiv.

Bohužel tuto část jsem nakonec do své bakalářské práce nemohla zařadit, protože by má bakalářská práce byla příliš dlouhá.

Na úplný závěr bych chtěla říct, že práce s tímto tématem pro mě byla velmi přínosná a zajímavá, a to hlavně ta část, kdy jsem mohla srovnávat teorii obsaženou ve dvou v úvodu zmíněných gramatikách s praxí, tedy s korpusy La Repubblica a CODIS/CORIS.

9. Il Riassunto

La mia tesi di laurea si occupa di due modi verbali molto frequenti nell'italiano contemporaneo, ossia il congiuntivo e l'indicativo.

Parlo del congiuntivo come di un modo "molto frequente", nonostante varie affermazioni sulla sua pressunta crisi, perché questa tesi e le mie ricerche sono dimostrazione del fatto che il congiuntivo non è in crisi, anzi.

La parola soggiuntivo (che fu il precursore del congiuntivo) fu un nome usato per il modo tipico delle frasi subordinate. Il termine congiuntivo apparve per la prima volta solo nel 1549 nel Fondamenti del parlar toscano di Rinaldo Corso.

I casi in cui è obbligatorio o consigliato usare il congiuntivo sono numerosi.

La mia tesi non tratta tutti di loro, si concentra solo su quelli più importanti o più interessanti.

Il congiuntivo è un modo della soggettività. E' un modo che esprime la volontà del soggetto, le congetture e le ipotesi, i dubbi, i desideri.

Tramite verbi, aggettivi, nomi e congiunzioni valuta i fatti come belli, interessanti, importanti, inutili, necessari, impressionanti, straordinari ecc.

Esprime gli stati d'animo del soggetto che può essere felice, contento, allegro, arrabbiato, stupito, sorpreso, sospettoso dei fatti descritti nella frase subordinata.

La parte teorica della mia tesi dedicata all'uso del congiuntivo si divide in quattro gruppi maggiori che trattano l'uso del congiuntivo nelle proposizioni subordinate:

- 1) i casi in cui l'uso del congiuntivo è obbligatorio,
- 2) i casi in cui la scelta tra il congiuntivo e l'indicativo è stilistica,
- 3) i casi in cui la scelta tra il congiuntivo e l'indicativo corrisponde ad una differenza di significato e infine 4) l'uso del congiuntivo dopo le congiunzioni subordinate.

Nel capitolo che tratta i casi nei quali l'uso del congiuntivo è obbligatorio ho adottato la suddivisione in congiuntivo volitivo, congiuntivo dubitativo e congiuntivo tematico usata nella Grande grammatica italiana di consultazione di Lorenzo Renzi, perché la considero interessante e logica.

Le frasi volitive esprimono la volontà del soggetto. Frasi di questo tipo contengono verbi come sperare, volere, desiderare, chiedere ecc., aggettivi che esprimono volizione come ad esempio impaziente, essenziale, necessario, importante, nomi che esprimono volizione o necessità, ad esempio il bisogno, la condizione, la speranza, la voglia.

Le frasi dubitative esprimono i dubbi, le congetture, l'insicurezza tramite verbi come dubitare, smentire, negare, aggettivi come probabile e improbabile, possibile e impossibile, escluso, chiaro, noto, ovvio, sicuro e nomi come ad esempio il dubbio, l'impressione, la possibilità, la probabilità.

Il congiuntivo tematico invece è usato nelle frasi che non hanno né valore dubitativo né volitivo tuttavia esprimono gli stati d'animo di un soggetto di fronte al fatto descritto nella proposizione subordinata.

A questo gruppo appartengono verbi come godere, dispiacere, irritare, aggettivi come ad esempio assurdo, incredibile, vergognoso, contento, felice, orgoglioso, soddisfatto e nomi ad esempio il bene, il peccato, la fortuna, il piacere.

Nei suddetti casi il congiuntivo è obbligatorio.

In Italiano esistono anche alcuni verbi (come ad esempio sapere, dire, sembrare, parere ecc.) che reggono sia il congiuntivo che l'indicativo senza che il valore semantico cambi. La scelta del parlante tra i due modi può quindi essere stilistica oppure può essere una scelta tra lo stile formale e informale.

Alcuni nomi (persuasione, certezza) reggono tutti e due i modi. Tuttavia l'indicativo può indicare una sfumatura di incertezza. L'uso dell'indicativo invece esprime una più forte convinzione del parlante sul contenuto della frase.

Il congiuntivo dopo alcuni verbi e preposizioni può cambiare il senso della frase.

A questa tematica appartengono i verbi ammettere, considerare, pensare, calcolare ecc. e l'aggettivo attento.

Infine vorrei dire che il lavoro su questa tesi è stato per me molto interessante. La parte che ho trovato forse più interessante è stata fare il confronto tra la teoria e la prassi rappresentata dai due corpus della lingua italiana, il corpus La Repubblica e CODIS/CORIS.

10. Abstract

The aim of this thesis is to analyze both the indicative and subjunctive moods used in subordinate clauses in Italian.

The subjunctive mood is used in order to express opinion, uncertainty, wish, emotion or necessity.

The usage of the subjunctive is compulsory in following situations:

- 1) Firstly, we use subjunctive in situations when we want to express the willingness of the subject. Verbs typically followed by another verb in subjunctive form are: sperare, volere, desiderare, chiedere. Subjunctive is also used together with group of nouns like bisogno, condizione, speranza, voglia and we can use it with adjectives like impaziente, essenziale, necessario, importante as well.
- 2) Secondly, subjunctive occurs in clauses expressing doubts, uncertainty or various presumptions. Verbs representing this group are dubitare, smentire, negare. We can mention several adjectives like probabile e improbabile, possibile e impossibile, escluso, chiaro, noto, ovvio, sicuro and nouns like esempio, il dubbio, l'impressione, la possibilità, la probabilità. All these expressions signalise the use of the subjunctive mood.
- 3) Statements expressing the mental status of the subject are accompanied by subjunctive as well. We use subjunctive along with verbs godere, dispiacere, irritare, with adjectives assurdo, incredibile, vergognoso, contento, felice, orgoglioso, soddisfatto and nouns il bene, il peccato, la fortuna, il piacere.

All the abovementioned situations require the usage of the subjunctive mood.

Furthermore, we focused on verbs, nouns and adjectives that can be followed by either indicative or subjunctive mood without changing the intended meaning of the statement. Last group of verbs that we took into consideration were verbs like ammettere, calcolare, pensare, considerare and adjective attento that change the meaning of the statement if the verbal mood is changed.

To sum up, I would like to point out that it was my pleasure to work on this thesis mainly because I could compare Italian grammars to corpora of the Italian language, namely La Repubblica and CODIS/CORIS.

11. Resumé

V této bakalářské práci jsem se zabývala slovesnými způsoby konjunktivem a indikativem ve vedlejších větách.

Konjunktiv je slovesný způsob vyjadřující domněnku, nejistotu, vůli, přání subjektu.

Jeho užití je povinné 1) ve větách s volitivním významem, které vyjadřují vůli subjektu.

Slovesa, které patří do této skupiny a po kterých následuje konjunktiv jsou například sperare, volere, desiderare, chiedere. Patří sem také podstatná jména jako bisogno, condizione, speranza, voglia a přídavná jména impaziente, essenziale, necessario, importante a další.

2) ve větách s konjunktivem dubitativním. Tyto věty, jak už název napovídá, vyjadřují hlavně pochyby, ale také domněnky a nejistotu a to pomocí sloves, jako například dubitare, smentire, negare, přídavných jmen probabile e improbabile, possibile e impossibile, escluso, chiaro, noto, ovvio, sicuro a podstatných jmen esempio il dubbio, l'impressione, la possibilità, la probabilità.

3) poslední skupiny tvoří věty, které nevyjadřují ani vůli, ani pochybnosti subjektu, nýbrž duševní stav subjektu. Patří sem slovesa godere, dispiacere, irritare, přídavná jména assurdo, incredibile, vergognoso, contento, felice, orgoglioso, soddisfatto a podstatná jména il bene, il peccato, la fortuna, il piacere.

Po všech zmíněných případech je ve vedlejší větě podmínkou konjunktiv.

Dále jsem se zabývala slovesy, podstatnými a přídavnými jmény, po kterých může ve větě následovat jak konjunktiv, tak indikativ bez toho, aby se změnil význam výpovědi.

Poslední skupinou byla slovesa, jako například ammettere, calcolare, pensare, considerare a přídavné jméno attento, po kterých se se změnou modu mění i význam výpovědi.

12. Bibliografie a internetové zdroje

Bibliografie

- HAMPLOVÁ Sylva, Mluvnice Italštiny, Leda, Praha 2004
- RENZI Lorenzo; Grande grammatica italiana di consultazione, vol. II. I sintagmi verbale, aggettivale, avverbiale. La subordinazione, Mulino, Bologna 1995
- ALTIERI BIAGI Maria Luisa; La grammatica del testo: Grammatica italiana e testi per le scuole medie superiori, Mursia, Milano 1994
- DARDANO Maurizio, TRIFONE Pietro; Grammatica italiana con nozioni di linguistica, Zanichelli, Bologna 1989
- LEPSCHY Giulio, LEPSCHY Laura; La lingua italiana: storia, varietà dell'uso, grammatica, Bompiani, Milano 1993
- DELLA VALLE Valeria, PATOTA Giuseppe; Viva il congiuntivo!, Sperling & Kupfer, Milano 2009
- ČERMÁK František; Jazyk a jazykověda, Univerzita Karlova v Praze Nakladatelství Karolinum, Praha 2001

Internetové zdroje:

- články dostupné na <http://www.accademiadellacrusca.it>
 - Mara Marzullo; Uso del congiuntivo, Redazione consulenza linguistica
http://www.accademiadellacrusca.it/faq/faq_risp.php?id=4369&ctg_id=93
 - Maria Luisa Altieri Biagi; Sul congiuntivo
http://www.accademiadellacrusca.it/faq/faq_risp.php?id=4110&ctg_id=93
- Korpus La Repubblica: <http://dev.sslmit.unibo.it/corpora/corpora.php>
- Korpus CORIS: <http://corpora.dslo.unibo.it/TCORIS/>
- Korpus CODIS: <http://corpora.dslo.unibo.it/CODIS/>